



ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΥ ΡΙΤΣΟΥ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΚΟΡΗΣ



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Γιώργος Αράγης

ΜΕΡΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΑ *ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ*
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΦΩΚΑ

[...]

ΣΤΟΝ ΤΟΜΟ τῶν *Ἐπιχειρημάτων* υπάρχουν δύο κείμενα τὰ ὅποια ἀναφέρονται στήν ποίηση τοῦ Ρίτσου. Τό ἓνα ἐπιγράφεται «Τά “περιβόλια” τοῦ Ρίτσου» καί τ' ἄλλο «Ρίτσος ἢ ἡ κατά προσέγγιση ποίηση». Ἡ βασική θέση τοῦ συγγραφέα εἶναι ὅτι ἡ ποίηση τοῦ Ρίτσου, ἂν ὄχι ὀλοκληρωτικά τουλάχιστο στό μεγαλύτερο μέρος της, ἀποτελεῖ ποίηση «σάν». Τόσο ἀναφορικά μέ ἄλλους ποιητές, ὅσο καί ἀναφορικά μέ τό περιεχόμενό της. Σάν τόν Καρυωτάκη, σάν τό Βάρναλη, σάν τό Σεφέρη, σάν τόν Καβάφη... σάν ὄνειρο, σάν ἔκσταση, σάν ἄνθρωπος τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, κ.λπ. Ὁ Ρίτσος μ' ἄλλα λόγια ὑποδύεται ἀπό τό ἓνα μέρος ἐκφραστικές κατακτήσεις ἄλλων ποιητῶν κι ἀπό τ' ἄλλο καταστάσεις τίς ὁποῖες κατά βάθος δέν ἔχει βιώσει. Ὡς σημειωθεῖ πώς αὐτά δέν ἀφοροῦν τή θεματογραφία τοῦ Ρίτσου, οὔτε τίς περιπέτειες τῆς προσωπικῆς του ζωῆς. Ἀφοροῦν τήν ἔκφραση καί τό περιεχόμενο τοῦ συγκεκριμένου ἔργου. Μία ἄλλη θέση τοῦ συγγραφέα εἶναι ὅτι μέχρι σήμερα δέν ἔχει γραφεῖ κριτική ἡ ὁποία νά ἀξιολογεῖ πειστικά τό ἔργο τοῦ Ρίτσου (ἐλπίζω νά μήν ἐξαιρεῖ καί τά συναφῆ χολερικά γραφτά τοῦ Καραντώνη). Ἐτσι ὁ Φωκᾶς θέτει πλάγια ἓνα ἐρώτημα στό ὅποιο ἀπαντᾷ εὐθέως. Τό ἐρώτημα εἶναι ἂν τὰ κείμενα τοῦ Ρίτσου ἔχουν τήν ποιητική ἀξία πού κοινῶς τούς ἀποδίνουμε. Καί ἡ

απάντησή του είναι ότι τό συγκεκριμένο έργο ύστερεϊ ποιητικά σέ σχέση μέ τή φήμη του. Στό σημείο αυτό θά πρέπει νά προσθέσω ότι ό Φωκᾶς δέν έξετάζει τούς λόγους στούς όποίους όφείλεται ή φήμη τοῦ Ρίτσου ως ποιητῆ.

Ή περίπτωση Ρίτσου έχει ἀσφαλῶς πολλές όψεις. Μία ἀπ' αὐτές ἀποτελοῦν οἱ ἀνομολόγητες δημόσια κρίσεις ἀνθρώπων πού ἰδιωτικά διατυπώνουν έντονες ἐπιφυλάξεις γιά τό έργο τοῦ ποιητῆ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἤ δέ μιλοῦν δημόσια γιά τό Ρίτσο ἤ όταν μιλοῦν ἐκφράζονται εὐνοϊκά. Μία ἄλλη όψη εἶναι αὐτή πού ἐπισημαίνει ό Φωκᾶς, ότι δηλαδή ή φήμη τοῦ ποιητῆ δέν όφείλεται σέ ἐμπεριστατωμένες κριτικές. Μία τρίτη εἶναι ότι μέχρι σήμερα δέν έχει ἀποδεδειχτεῖ τό ποιητικό ἀπό τό πολιτικό πρόσωπο τοῦ Ρίτσου. Κι ἄλλη μία ότι ή φήμη τοῦ Ρίτσου ως ποιητῆ πορεύεται ἤδη ἐρήμην τοῦ έργου του. Εἶναι πιά ποιητής διά βοῆς. Κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθῆκες ή κριτική τοῦ Φωκᾶ θά ἔλεγα πώς εἶναι λίγη όσο καί παράκαιρη. Τέτοια κείμενα θά ἦταν δραστικά ἂν γράφονταν τριάντα-σαράντα χρόνια νωρίτερα. Θέλω νά πῶ ότι ή λογοτεχνική κριτική μας, σχετικά μέ τή δουλειά τοῦ Ρίτσου, ἄφησε νά τήν ὑποκαταστήσει ή πολιτική καί ή κατευθυνόμενη κοινή γνώμη. Καί τώρα εἶναι πολύ ἄργά γιά νά διεκδικήσει τά δικαιώματά της. Αὔριο ἄλλες γενιές, κάτω ἀπό διαφορετικές συνθῆκες, θά κάνουν τόν ἀπαραίτητο ἰσολογισμό ἀνάμεσα στή φήμη καί στήν ἀξία τοῦ συγκεκριμένου έργου. Γιά τήν ὥρα μένει νά δείξουμε πλατιά καρδιά γιά όσα ρητορεύουν διάφοροι, καλοπροαίρετοι ἴσως ἀλλά φανερά ἄθῳοι ἀπό τό αἶμα τῆς λογοτεχνίας, δημοσιογράφοι ὅπως καί εὐάριθμοι φιλόλογοι. «Έτσι εἶναι ό κόσμος κι ἐπομένως δράμα δέν ὑπάρχει» καθώς λέει ό Φωκᾶς ἀναφερόμενος σέ ἄλλο θέμα.